

บทสรุปผู้บริหาร

รายงาน เรื่อง กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) เป็นผลของการศึกษาโดย คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ในฐานะประธานเครือข่ายฯ เป็นแกนหลักในการศึกษา และได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูล และรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษา และจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา การศึกษาเรื่องนี้จะป็นข้อมูลส่วนหนึ่งเพื่อการพิจารณาปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต่อไป

การศึกษาได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนธันวาคม 2556 และมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมประเด็นหลักคือ

- 1) ศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิดของการศึกษาทั่วไป และกรณีตัวอย่างของการจัดการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศและประเทศไทย
- 2) สสำรวจสถานภาพการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 รวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการดังกล่าว
- 3) จัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd)

วิธีการดำเนินงานประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาทั่วไป การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรีกลุ่มที่มีสภาวิชาชีพ และไม่มีสภาวิชาชีพ การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีจากตัวแทนสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก และภาคใต้

ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ได้ข้อมูลสรุปเบื้องต้นนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหลังจากนั้น คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทยได้ประมวลข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การรับฟังข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาประมวล วิเคราะห์ จัดทำร่างกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) นั้น

ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาทั่วไปทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ จากการประมวลความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน พบว่า ยังมีความไม่ชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ มากน้อยแตกต่างกัน นับตั้งแต่ นิยาม โครงสร้างและองค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย และคณะทำงานฯ ในเรื่องนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์ และปรับปรุงประเด็นดังกล่าว รวมทั้งขยายความให้ชัดเจนขึ้น และเสนอให้เพิ่มเติมผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ตลอดจนปรับปรุงคำอธิบายและเพิ่มเติมส่วนของการบริหารจัดการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้มีการดำเนินงานสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง ได้ข้อสรุปแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

ที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEEd)

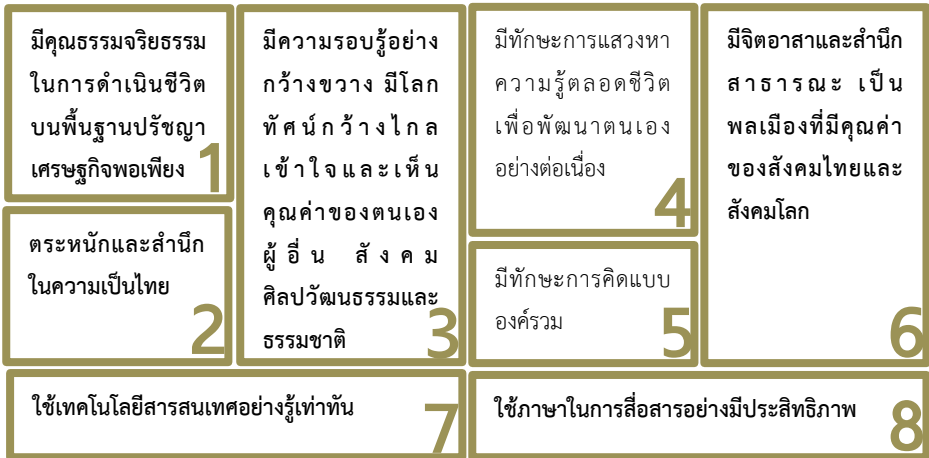
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้รอบ รู้กว้าง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

ULTIMATE GOAL

เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

GE OUTCOMES

≥30 หน่วยกิต

นำไปสู่ผลการเรียนรู้ทั้ง 8 ด้าน

หน่วยงาน/คณะกรรมการระดับสถาบัน

ผลการศึกษาที่ได้สรุปมาข้างต้นจะเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาทั่วไป เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาไทยอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรม และเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 สรุปได้เป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาอาจารย์ผู้สอน ให้ผู้สอนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ส่งเสริมการพัฒนาวิธีการสอน การวัดและประเมินผล และให้มีการกำหนด KPI (Key Performance Indicator) ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีประสบการณ์ร่วมเป็นผู้สอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพราะสามารถชี้ประเด็นและจุดประกายความคิดของผู้เรียนได้ดี

2) การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรมีการปรับบทบาทให้มีความยืดหยุ่นและเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น ตลอดจนมีการสร้างกลไกและกระบวนการเพื่อตรวจสอบสถาบันการศึกษา และให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพ (Accreditation) ทางการศึกษา กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพควบคู่ไปกับการรับรองมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2552 (TQF : HEd)

หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ได้เริ่มดำเนินการมาเกือบ 4 ทศวรรษ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีประกาศ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 กำหนดให้ หลักสูตรในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตร ต้องมีองค์ประกอบของ “วิชาพื้นฐานทั่วไป” อย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่จากการดำเนินงานตามประกาศดังกล่าว พบว่า ขอบเขต จุดมุ่งหมาย และลักษณะรายวิชาของกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ ดังนั้น ทบวงมหาวิทยาลัย (องค์กรในขณะนั้น) จึงได้ปรับปรุงเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีใหม่ และกำหนดให้ใช้คำว่า “วิชาศึกษาทั่วไป” แทน “วิชาพื้นฐานทั่วไป” (ในปี พ.ศ. 2532, 2542) จนในที่สุด สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ใช้ อยู่ ณ ปัจจุบัน และให้นิยาม โครงสร้างและองค์ประกอบ ของหมวดวิชาศึกษา ทั่วไปว่า

“หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจในธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็น รายวิชา หรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต” (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548, 25 พฤษภาคม 2548)

นอกจากนี้ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งประกาศอยู่ในราชกิจจานุเบกษา เล่มเดียวกัน (25 พฤษภาคม 2548) หน้า 25 ข้อ 5 ยังได้ระบุถึงการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปว่า

“วิชาศึกษาทั่วไป มีเจตนารมณ์เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้ศึกษารายวิชาต่าง ๆ จนเกิดความซาบซึ้งและสามารถติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนควรจัดให้มีเนื้อหาวิชาที่เบ็ดเสร็จในรายวิชาเดียว ไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่องหรือรายวิชาขั้นสูงอีก และไม่ควรมนำรายวิชาเบื้องต้นหรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาจัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป”

จากประกาศข้างต้น เป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีมีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการองค์ความรู้ เชื่อมโยงกับชีวิตและวิถีความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต สมดังเจตนารมณ์ของการศึกษาทั่วไป ซึ่งมีใช่เพียงการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน แต่เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีจิตวิญญาณของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ต่อมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีประกาศ เรื่อง **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF : HEd)** ขึ้น ด้วยความมุ่งหมายจะจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของบัณฑิต เพื่อเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิ และสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้เข้าใจตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนา ว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ โดยได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของบัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีไว้อย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

- 1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral)** หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม
- บัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีอย่างน้อยจะต้องสามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม

ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก เป็นต้น

- 2) **ด้านความรู้ (Knowledge)** หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

บัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีอย่างน้อยจะต้องมีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนักรู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ จะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

- 3) **ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills)** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

บัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีอย่างน้อยจะต้องสามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่น ๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้าง

ซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

4) **ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ**

(Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

บัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีอย่างน้อยจะต้องมีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ

5) **ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี**

สารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และ

สถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

บัณฑิตที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีอย่างน้อยจะต้องสามารถศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้า และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่าเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

ดังนั้น การจัดการศึกษาในแต่ละหลักสูตร จึงต้องกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HED) อย่างน้อย 5 ด้านข้างต้น ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้เป็นไปตามแนวนโยบายดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ตาม การที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดให้หลักสูตรในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตร มีองค์ประกอบของ “วิชาศึกษาทั่วไป” อย่างน้อย 30 หน่วยกิต จากจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรระดับปริญญาตรี ไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และไม่เกิน 150 หน่วยกิต รวมทั้งให้แยกวิชาพื้นฐานของวิชาชีพออกจากหมวดวิชาศึกษาทั่วไปนั้น ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปจะมีบทบาทในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HED) ได้อย่างไร

ในขณะที่เดียวกัน นับตั้งแต่มีการกำหนดนิยาม โครงสร้างและองค์ประกอบ และการจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั่วไปในประเทศไทย นับตั้งแต่ระดับผู้บริหารสถาบันการศึกษา อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญและยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกันในแนวคิดอันเป็นเป้าหมายของวิชาศึกษาทั่วไป อีกทั้งยังมีความต้องการจะปรับเปลี่ยนจำนวนหน่วยกิต เนื้อหาวิชา และการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถาบัน ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการมีความแตกต่างหลากหลาย

ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงมอบหมายให้ คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีในฐานะประธานเครือข่ายฯ เป็นแกนหลัก ดำเนินการ รวบรวมข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้อง ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) อันประกอบด้วย นิยาม ผลการเรียนรู้ โครงสร้างและองค์ประกอบ การจัดการเรียน การสอน และรูปแบบการบริหารจัดการของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เสนอต่อสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งผลการศึกษาจากรายงานนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของ ข้อมูลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา ให้มีความเหมาะสมต่อไป

ขอบเขตการศึกษา
และกระบวนการดำเนินโครงการ

โครงการศึกษาเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ใช้ ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 8 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนธันวาคม 2556 โดยมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมประเด็นหลักดังนี้

- 1.1.1 ศึกษาวิวัฒนาการของปรัชญา แนวคิดการศึกษาทั่วไป และกรณี ตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของ สถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศและประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอน โครงสร้างและองค์ประกอบ และรูปแบบ การบริหารจัดการ
- 1.1.2 สืบเสาะสภาพภาพการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของ สถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคจากการ ดำเนินงานที่ผ่านมา
- 1.1.3 จัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางการจัด การศึกษาที่มุ่งสู่มาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ให้สอดคล้องตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ประกอบด้วย นิยาม ผลการเรียนรู้ โครงสร้างและองค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการบริหารจัดการของหมวด วิชาศึกษาทั่วไป

กระบวนการดำเนินงานโครงการ คณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ ได้ดำเนินงานเพื่อจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HED) ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาทั่วไป และจัดการสัมมนาทบทวน “ปรัชญาการศึกษาทั่วไป” คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดประชุมเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2556 ณ โรงแรมปรีนซ์ พาเลซ กรุงเทพฯ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวความคิดการจัดการศึกษาทั่วไป ทบทวนปรัชญา เป้าหมาย และแนวคิดของการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทย ในทศวรรษหน้า ตลอดจน สืบเสาะสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรคจากการดำเนินการที่ผ่านมา ก่อนจะประมวลความคิดเห็นที่ได้รับ นำมาจัดประชุมกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและกรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เมื่อวันที่อาทิตย์ที่ 30 มิถุนายน 2556 ณ ห้อง Dipak. C.Jain Hall ชั้น 1 อาคารศศนิเวศ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ จนกระทั่งได้ร่างกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

หลังจากนั้น จึงได้จัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรีกลุ่มที่มีสภาวิชาชีพและไม่มีสภาวิชาชีพ ต่อร่างเกณฑ์มาตรฐานหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556 ณ โรงแรมเซ็นจูรี่ พาร์ค กรุงเทพฯ เพื่อนำเสนอและรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนผู้รับผิดชอบหลักสูตรระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่มีสภาวิชาชีพและกลุ่มที่ไม่มีสภาวิชาชีพกำกับ และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขร่าง ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการประชุมดังกล่าวพบว่า ผู้เข้าร่วมการรับฟังความคิดเห็นส่วนใหญ่มาจากสถาบันอุดมศึกษาในภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเป็นหลัก

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ จึงเห็นควรให้มีการจัดประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย : เครือข่ายแต่ละภูมิภาค 4 พื้นที่ ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก และภาคใต้ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นอย่างครอบคลุมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีได้แบ่งแยกตัวแทนกลุ่มที่มีสภานิสิตและกลุ่มที่ไม่มีสภานิสิตพิกัดกับเหมือนกับเวทีครั้งก่อนหน้า เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันไปทิศทางเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก นอกจากประเด็นเรื่องของจำนวนหน่วยกิต ซึ่งทางตัวแทนกลุ่มที่มีสภานิสิตยังมีข้อกังวลอยู่

หลังจากดำเนินการรับฟังความคิดเห็นแต่ละภูมิภาคจนเสร็จสิ้น คณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ จึงรวบรวมข้อมูลจนได้ข้อสรุปเบื้องต้น สำหรับนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็น เมื่อวันศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2556 ณ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจัดประชุมคณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 ถึงวันอาทิตย์ที่ 13 ตุลาคม 2556 ณ โรงแรมคลาสสิคคามิโอ แอนด์ เซอร์วิส อพาร์ทเมนท์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประมวลผลจากการรับฟังความคิดเห็นทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปรับปรุงและจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น เพื่อเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ผลการศึกษา
กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

การประมวลผลสรุปจากการศึกษา จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ **3.1) แนวคิด และกรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไป** ส่วนนี้เป็นการนำเสนอถึงวิวัฒนาการของปรัชญา แนวคิดการศึกษาทั่วไป และกรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของสถาบันอุดมศึกษาจากต่างประเทศและประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน โครงสร้างและองค์ประกอบ และรูปแบบการบริหารจัดการ **3.2) สถานภาพการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทย** ส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลสำรวจสถานภาพการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมา และ **3.3) กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd)** ส่วนนี้เป็นการนำเสนอกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่มาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ซึ่งร่างกรอบแนวคิดดังกล่าว ประกอบด้วย นิยาม ผลการเรียนรู้ โครงสร้างและองค์ประกอบ การจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการบริหารจัดการของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

3.1 แนวคิดและกรณีตัวอย่าง การจัดการศึกษาทั่วไป

แนวคิดของการศึกษาทั่วไป มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน และได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อความไปตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ประชากร องค์ความรู้ และด้านอื่น ๆ แต่ละยุคสมัย โดยในขณะนี้ การศึกษาทั่วไป หมายถึง **องค์ความรู้ที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถเข้าใจถึงความเป็นไปของโลก และสิ่งที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมในสังคม ตามบรรทัดฐานที่ถูกตั้งไว้ในสังคมนั้น ๆ**

การจัดการศึกษาทั่วไปได้เริ่มต้นขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงศตวรรษที่ 19 หลังเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นรูปแบบที่เรียกว่า Thorough Education ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะต้องใช้หลักสูตรเดียวกัน จากนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงสงครามกลางเมือง (Civil War) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการเลือกวิชาเสรี (Free Elective System) ซึ่งเรียกว่า Utilitarian Curriculum

การเปลี่ยนแปลงเริ่มขึ้นอีกครั้งในปลายศตวรรษที่ 19 เนื่องจากอิทธิพลของรูปแบบ Research University ทำให้การศึกษาในรูปแบบมุ่งเน้นงานวิจัยเฉพาะด้าน (Research-Oriented Specialized Knowledge) เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น กระทั่งในปี ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) Yale University ได้เริ่มต้นจัดระบบการศึกษารูปแบบใหม่ โดยจัดให้มีวิชาภาค หรือวิชา Major ขึ้นเป็นครั้งแรก และในช่วงเดียวกัน โปรแกรมเกียรตินิยมก็ถูกแนะนำขึ้นโดย Swarthmore College ซึ่งระบบการศึกษาทั้งสองรูปแบบนี้ยังคงใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน เรียกว่า Liberal Education

การศึกษาทั่วไป ยังคงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเรื่อยมา ทั้งด้วยการได้รับอิทธิพลจากมนุษยนิยมหรือความคิดหัวก้าวหน้า ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาทั่วไปก็คือ การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับลักษณะของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกาลเวลา และหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงหลากหลายรูปแบบ จึงทำให้การศึกษาทั่วไปในปัจจุบันมีลักษณะที่เรียกว่า Hybrids

อย่างไรก็ตาม อิทธิพลด้านความแตกต่างของผู้เรียนอันเนื่องมาจากลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น และลักษณะของรูปแบบการจ้างงานที่แปรเปลี่ยนไป ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่เรียกว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Education) ขึ้น ส่งผลให้ ระบบการศึกษาทั่วไป ที่ใช้กันอยู่อย่างหลากหลายถูกปรับเปลี่ยนให้เข้าสู่รูปแบบที่เหมาะสม โดยเนื้อหาของการศึกษาทั่วไปต้องสามารถทราบได้ว่า ความรู้ในด้านใดบ้างที่มีความจำเป็นกับผู้เรียน ทางด้านกระบวนการ ก็ต้องมีความเข้าใจถึงความจำเป็นนั้น และในด้านของผลจากการเรียนก็ต้องทราบถึงสิ่งที่คาดหวังจากผู้เรียนหลังจากได้ผ่านกระบวนการการเรียนรู้

ทั้งนี้ การควบคุมคุณภาพของการศึกษาทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ มาจากความคาดหวังของสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพของตนเองให้สูงขึ้น และอีกลักษณะหนึ่งคือ การให้การยอมรับจากองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบทั้งในระดับภาควิชา และในระดับสถาบันการศึกษา โดยมาตรฐานข้อ 2.2 ของ The Western Association of Schools and Colleges ระบุถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไปว่า จะต้องบูรณาการความรู้เพื่อให้บัณฑิตมีความพร้อมในการทำงาน และดำเนินชีวิตอยู่ร่วมในสังคม

ในส่วนของ กรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไป แบ่งออกเป็น ตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไปของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศจีน

ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไต้หวัน ประเทศมาเลเซีย และตัวอย่างการจัดการศึกษา
ทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ/ในสังกัด
ของรัฐ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และกลุ่ม
มหาวิทยาลัยเอกชน โดยสามารถสรุปภาพรวมของการจัดการศึกษาทั่วไปได้ดังนี้

- **การจัดการเรียนการสอน** มีประเด็นที่ควรพิจารณาคือ 1) การนำประวัติศาสตร์มาอ้างอิงเข้ากับสังคมยุคใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในอดีต และเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 2) การเน้นให้การศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่มีความทันสมัย เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม และเป็นไปในลักษณะเพื่อให้ผู้เรียนลดภาระและความเครียดลง 3) การเน้นการรวมตัวระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างธรรมเนียมปฏิบัติกับสิ่งที่เป็นสมัยใหม่ และระหว่างโลกาภิวัตน์กับภูมิภาค ซึ่งส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ขยายมุมมองด้านโลกาภิวัตน์ และปลูกฝังให้เกิดนิสัยของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- **โครงสร้างและองค์ประกอบ** มีประเด็นที่ควรพิจารณาคือ 1) มีการแบ่งหมวดหมู่/ กลุ่มวิชา/ องค์ประกอบ (Component) เพื่อให้การจัดการศึกษาครอบคลุมสาระ/ ทักษะที่สำคัญตามเป้าประสงค์ของแต่ละมหาวิทยาลัย หรือตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศนั้น ๆ 2) การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศมีความแตกต่างกันหลายหลายขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสถาบัน ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานจาก

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานกลางของประเทศ

- **รูปแบบการบริหารจัดการ** มีประเด็นที่ควรพิจารณาคือ 1) การจัดการเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไปต้องมาจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับสูงจนถึงระดับล่าง และระดับล่างสู่ระดับสูง (Top Down and Bottom Up) ช่วยกันสนับสนุนให้การจัดการนี้เป็นนโยบายของสถาบันให้สำเร็จ 2) การที่สถาบันอุดมศึกษามีความเป็นเอกเทศ มีระบบ-ระเบียบ และการดำเนินงานเป็นของตนเอง ทำให้การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันทำได้ลำบาก 3) การมีคณะกรรมการ หรือหน่วยงาน/ ศูนย์การจัดการศึกษาทั่วไป ที่ดูแลรับผิดชอบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการศึกษาทั่วไป ทั้งทางด้านการปรับปรุง พัฒนา การสอนให้ทันสมัย และการจัดการเพื่อควบคุมคุณภาพของการศึกษาทั่วไป

ทั้งนี้ ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและกรณีตัวอย่างการจัดการศึกษาทั่วไป จะนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนสำหรับการจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ต่อไป

3.2 สถานภาพการจัดการเรียนการสอน หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของสถาบันอุดมศึกษาไทย

บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป มีส่วนสำคัญในการกำกับให้การจัดการศึกษาทั่วไป ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของบริบทโลก เพราะเป้าหมายสำคัญของการศึกษาทั่วไปคือ การทำให้มนุษย์เป็นคนดีและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แนวทางการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้เกิดสัมฤทธิ์ผลที่มุ่งหวัง จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสำคัญคือ การสร้างความเข้าใจต่อแนวคิดของการศึกษาทั่วไป โดยพันธกิจของการอุดมศึกษากับการพัฒนาการเรียนรู้ในทศวรรษหน้า มีสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการหลายประการ อาทิ

- การจัดกลุ่มวิชาต้องมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เปิดพื้นที่ให้องค์กรวิชาชีพได้เข้ามาหารือเพื่อช่วยกันหาแนวทางผสมผสานระหว่างวิชาชีพกับวิชาศึกษาทั่วไป
- การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาทั้งด้านของผู้เรียนและผู้สอน
- การจัดการศึกษาทั่วไปให้เกิดผลการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง หรือจัดพื้นที่ให้คนได้มาทำงานร่วมกัน

ทั้งนี้ ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จ (Key Success Factors) ของการจัดการศึกษาทั่วไป ที่สำคัญมีอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับสังคมคือ การสร้างสังคมสันติสุข ซึ่งเป็น

เป้าหมายสูงสุด และระดับของบัณฑิตคือ การที่บัณฑิตสามารถวางแผนชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพ และมีชีวิตที่สมดุล

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา การจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มีประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญซึ่งต้องเร่งดำเนินการแก้ไขเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HEd) ดังต่อไปนี้

- 1) ปัญหาระดับนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไปซึ่งยังไม่มีทิศทางหรือประเด็นร่วมที่ชัดเจน และไม่สามารถสร้างบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการได้
- 2) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาทั่วไป ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้านหลักคือ (1) ผู้สอน (2) ผู้เรียน (3) วิธีการสอน และ (4) บริบท/บรรยากาศการจัดการเรียนการสอน
- 3) ปัญหาการบริหารจัดการที่ยังขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงซึ่งมองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- 4) ปัญหาการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HEd) ซึ่งส่งผลให้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ควรมีกรอบมาตรฐานผลการเรียนรู้เป็นของตนเอง เพราะการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะต่างจากหมวดวิชาเฉพาะ
- 5) ปัญหาบทบาทการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 6) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ประกอบด้วย

- **นิยามของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป** ควรขยายความให้ชัดเจน เพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่กำหนดไว้ในนิยาม จะเกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับข้อกำหนดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (TQF : HEd) อย่างไร รวมทั้งควรปรับนิยามให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนการเน้นให้เห็นถึงการพัฒนานุษย์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- **โครงสร้างและองค์ประกอบของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป** มี 2 ประเด็นคือ 1) **จำนวนหน่วยกิต** ซึ่งมีปัญหาในกลุ่มของหลักสูตรที่มีสภาวินิจฉัยพิพาทกับ ที่ต้องการนำเอาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปออกไปจากหลักสูตร เนื่องจากมองว่า วิชาศึกษาทั่วไปสามารถนำไปแทรกในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของรายวิชาซีฟได้ และ 2) **การจัดรายวิชา** การใช้คำหลวม ๆ ทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจไม่ตรงกัน ขณะที่การระบุกลุ่มวิชา ก็ทำให้ขาดความยืดหยุ่น
- **การจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป** ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548

จากผลการสำรวจสถานภาพการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาไทยข้างต้น ประกอบกับแนวทางนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ต้องการให้การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีบทบาทในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จึงนำมาสู่การจัดทำกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่มาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEEd)

3.3 กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd)

ร่างกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุงความคิดเห็น ยังคงใจความหลักตามกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งระบุรายละเอียดอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 และ แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 แต่ได้มีการอธิบายขยายความบางส่วนให้ชัดเจนขึ้น ด้วยการเพิ่มเติมหมวดของผลการเรียนรู้เข้ามา เพื่อให้สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HEd) และปรับแก้เนื้อหาบางส่วนที่ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ รวมทั้งเพิ่มเติมส่วนของการบริหารจัดการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อให้การดำเนินการเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้อย่างแท้จริง

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ ได้ประมวลผลจากการศึกษาเอกสาร การ
สัมมนา การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จนได้กรอบ
แนวคิดหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HEd) ประกอบด้วย 5 หมวด คือ

- หมวดที่ 1 นิยามของหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป
- หมวดที่ 2 ผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป
- หมวดที่ 3 โครงสร้างและองค์ประกอบของหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป
- หมวดที่ 4 การจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป
- หมวดที่ 5 รูปแบบการบริหารจัดการของหมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไป

กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
ที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2552 (TQF : HEd)

หมวดที่ 1 นิยามของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง หมวดวิชาที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้รอบ รู้กว้าง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจต่อความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

หมวดที่ 2 ผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป*

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดองค์ประกอบของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 8 ด้าน และสอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนี้

1) มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีความรู้ความเข้าใจในความหมายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และความพอเพียง เป็นแบบอย่างที่ดีได้

2) ตระหนักและสำนึกในความเป็นไทย

สามารถอธิบายถึงคุณค่าและความสำคัญของเอกลักษณ์ที่ดั่งงามของไทย โดยเฉพาะในเรื่องศิลปวัฒนธรรม การใช้ภาษา การแต่งกาย และกิจกรรมยามว่าง รวมถึงคุณธรรมความกตัญญูทศกวีที มีความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องการอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่สืบไป

3) มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์กว้างไกล เข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มา แนวคิดและองค์ความรู้ของศาสตร์หลักสากล อันนำไปสู่ความเข้าใจในตนเอง มนุษย์ในฐานะปัจเจก สังคม ธรรมชาติ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกและจักรวาล เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทัน สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและรักษาไว้อย่างรู้คุณค่า และมีวิสัยทัศน์ เคารพและเห็นคุณค่าของความเหมือนและความต่างของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสอดคล้องเมื่ออยู่ในสภาวะแห่งดุลยภาพที่ยอมรับได้ของหุ่นส่วนนั้น ๆ

4) มีทักษะการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทักษะสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือความสามารถในการประเมินตนเอง และกำหนดเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นการเรียนเพื่อรู้ เรียนเพื่อทำได้ เรียนเพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ ความเฉลียวฉลาด ความอ่อนไหว ความมีสุนทรีย์ และมิติทางจิตวิญญาณ (Learning to be) ส่วนความสามารถที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายคือทักษะการวางแผน และดำเนินการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งและวิธีการที่หลากหลายทั้งในและนอกระบบสถาบันการศึกษา

5) มีทักษะการคิดแบบองค์รวม

(5.1) สามารถคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในเชิงเหตุผล รวมทั้งเชื่อมโยงกระบวนการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ (5.2) สามารถเลือกวิธีคิดพิจารณาที่เหมาะสมต่อประเด็นปัญหาหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะด้วยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสดงการประเมินข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นความน่าเชื่อถือและให้ข้อสรุปอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม (5.3) สามารถศึกษาปัญหาที่มีความซับซ้อนและสามารถให้แนวทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ได้ (5.4) สามารถใช้ทักษะการคิดพัฒนาให้เกิดเป็นปัญญา โดยมีลำดับการคิดจาก Discerning (Cognitive) สู่ Respecting (Affective) สู่ Engaging (Active) และที่สุดคือ Transforming (Reflective) ผลของการคิดคือ การเปลี่ยนแปลงตนเอง

6) มีจิตอาสาและสำนึกสาธารณะ เป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

การมีจิตอาสา คือ การมีความเอาใจใส่ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา/แก้ปัญหาส่วนรวม/ชุมชน/สังคม ซึ่งแสดงออกในรูปของการกระทำที่มุ่งประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นบนพื้นฐานของความตั้งใจดี เจตนาดี และเป็นไปตามความสมัครใจของตนโดยไม่มีการบังคับ

สำนึกสาธารณะ หมายถึง การที่บุคคลตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการแบ่งปัน ดูแล เอาใจใส่ รักษาสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนรวม และไม่นำมาเป็นของส่วนตัว

การเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก คือ การที่บุคคลสามารถเป็นที่พึ่งของตนเองและของสังคมไทยและสังคมโลกได้ ใฝ่รู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และวิทยาการต่างๆ พร้อมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามสภาพและบทบาททางสังคม ณ เวลานั้นด้วย

ความกล้าหาญ บนพื้นฐานคุณธรรม ความรับผิดชอบ รวมทั้งเข้าใจ ยอมรับ และตระหนักในคุณค่าและความเท่าเทียมในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และวัฒนธรรมที่แตกต่าง พร้อมปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ยุติธรรม และเสมอภาค

7) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน

สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาปัญญาความรู้ ด้านต่าง ๆ และเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สืบค้นข้อมูล คัดกรอง รวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบได้อย่างเหมาะสมและข้อสัตย์

8) ใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

หมวดที่ 3 จำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

จำนวนหน่วยกิตของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิตในระบบทวิภาค

หมวดที่ 4 การจัดการเรียนการสอนของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป สามารถดำเนินการในลักษณะใด ๆ ที่นำไปสู่ผลการเรียนรู้ 8 ด้าน ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (หมวดที่ 2) ทั้งนี้ให้ครอบคลุมสาระด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และภาษาในสัดส่วนที่เหมาะสม

การจัดการเรียนการสอนควรจัดให้มีเนื้อหาวิชาที่เปิดเสรีจในรายวิชาเดียว ไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่องหรือรายวิชาชั้นสูงอีก และไม่ควรนำรายวิชาเบื้องต้นหรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาเป็น/แทนวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรนั้น ๆ

หมวดที่ 5 รูปแบบการบริหารจัดการของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

การบริหารจัดการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษามีหน่วยงานหรือคณะกรรมการระดับสถาบันที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่กำกับดูแล และประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามนิยามและผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป*กับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
(TQF : HEd)

TQF	คุณธรรม จริยธรรม	ความรู้	ทักษะทาง ปัญญา	ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ	ทักษะการวิเคราะห์ เชิงตัวเลข การ สื่อสาร และการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ
GE Outcomes	มี คุณ ธรรม จริยธรรมในการ ดำเนินชีวิต บน พื้นฐานปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	มีความรอบรู้อย่าง กว้างขวาง มีโลกทัศน์ กว้างไกล เข้าใจและเห็น คุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ	มีทักษะการ แสวงหาความรู้ ตลอดชีวิต เพื่อ พัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง	มีจิตอาสาและสำนึก สาธารณะ เป็นพลเมือง ที่มี คุณ ค่ำ ข อง สังคมไทยและสังคม โลก	ใช้ เท ค โ น โ ล ยี สารสนเทศอย่างรู้เท่า ทัน
	ต ร ะ ห หนัก และ สำนึกในความเป็น ไทย		มีทักษะการคิด แบบองค์รวม		ใช้ภาษาในการสื่อสาร อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ
จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาทั่วไป

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาทั่วไป ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการขับเคลื่อนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วย 2 ประเด็นหลักคือ การพัฒนาอาจารย์ผู้สอน และการปรับบทบาทในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาจารย์ผู้สอน

วิธีการสอน : การจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

เครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทยควรทำหน้าที่เป็นเวทีเพื่อให้เกิด
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการสอนที่ดี ช่วยปรับให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ในการจัดการ
เรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป เพราะเชื่อว่า เครือข่ายฯ มี Best Practice ซึ่งเป็น
แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีอยู่ หรืออาจจะทำคู่มือจากสิ่งที่ได้ทดลองทำออกมา
เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่สถาบันอื่น ๆ รวมทั้งทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือ
ผ่านการทำงานในรูปของเครือข่าย เพื่อให้กติกาก่อนที่ทำการออกมาเกิดจากความเข้าใจ
บริบทของแต่ละสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริง

การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาวิธีการสอน

เครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย ควรจะคิดเรื่องวิธีการวัดและ
ประเมินผล ว่าหลังจากจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปแล้ว ได้มองเห็นความ
เปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจะนำไปสู่การพัฒนาวิธีการสอนที่ดีได้อย่างไร ซึ่ง
ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะว่า อยากจะให้ทดลองทำการศึกษาเป็นแบบคู่ขนาน
(Parallel Development) แล้วนำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดย

- 1) การสอนเนื้อหาภาคบังคับ วัดผลด้วยการกำหนดเป็น KPI (Key Performance indicator)
- 2) การสอนเนื้อหาที่มีความยืดหยุ่น โดยใช้วิธีการจูงใจและการแข่งขัน วัดผลด้วยการทำ R2R (Routine to Research) เพื่อดูว่า เมื่อนำไปทดลองปฏิบัติแล้ว กระบวนการไหนดีที่สุด เป็นการนำไปเรียนรู้ไปตลอดเวลา

อาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไป

การขับเคลื่อนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ได้ผ่านระยะที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการสร้างการยอมรับมาแล้ว ขั้นตอนจากนี้คือ การปฏิบัติว่าจะทำอย่างไรให้ทุกคนมองเห็นความสำคัญ ตรงนี้ถือเป็นเรื่องที่ทำหาย ดังนั้นการทำให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกิดความตระหนัก (Awareness) และเห็นความสำคัญของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปน่าจะเป็นจริงสำหรับการขับเคลื่อนในระยะต่อจากนี้ และถ้ามองตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HED) ไม่ใช่เฉพาะอาจารย์ผู้สอนศึกษาทั่วไปเท่านั้นที่ต้องรู้และเข้าใจศึกษาทั่วไป แต่อาจารย์ทุกคนในมหาวิทยาลัยจะต้องรู้ เข้าใจ และช่วยกันผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่มุ่งหวัง

นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไป หากเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ไม่ว่าจะสอนเรื่องอะไรก็สามารถเชื่อมโยงเข้ามาสู่วิชาศึกษาทั่วไปได้ทั้งสิ้น เพราะความเป็นผู้เชี่ยวชาญจะช่วยจุดประกายในตัวผู้เรียน ทำให้เขาเกิดความคิดความอ่านขึ้นมา และคนกลุ่มนี้สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องที่เข้าใจยาก ลึกซึ้ง ลงมาในระดับที่มนุษย์ธรรมดาารู้เรื่องและเข้าใจได้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกอาจารย์เข้ามาสอนวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเพิ่มคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะต่อบทบาทการกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การปรับบทบาทให้มีความยืดหยุ่นเพื่อเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา น่าจะเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษามีความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการจัดการเรียนการสอน และเปลี่ยนบทบาทมาเป็นการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น ซึ่งเรื่องของความยืดหยุ่นน่าจะเป็นหัวใจในการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในระยะต่อจากนี้ เกณฑ์ที่กำหนดควรจะเป็นเพียงแค่แนวทางและเป้าหมายสุดท้ายที่ต้องการ ไม่ผูกมัด (Rigid) มากกว่าเดิม ให้เป็นอิสระของแต่ละสถาบันอุดมศึกษาที่จะนำไปปฏิบัติ (Implement) และสร้างทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญ (Expertise) รวมทั้งแก้ปัญหาของตนเอง

การสร้างกลไกการตรวจสอบสถาบันการศึกษา

ที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ติดตามประเมินผลการดำเนินงานเท่าที่ควร รับทราบจากการรายงานเท่านั้น ซึ่งถ้าให้อิสระมากเกินไป อาจมีผู้ใช้ช่องว่างไปในทางที่ผิด (Abuse) ดังนั้นหากมีการรับรองคุณภาพ (Accreditation) ทางการศึกษา ก็น่าจะเป็นแนวทางที่ดี ส่วนการรับรองด้านภาษา อาจมีการตั้งหน่วยงานกลางขึ้นมาทำหน้าที่ให้การรับรองมาตรฐาน ทั้งในเรื่องของ ภาษา หรือ Generic Skill เป็นต้น

ส่วนของการวัดและประเมินผลนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่จะตรวจสอบการศึกษาทุกระดับ โดยกำหนดให้มีระเบียบเพื่อการปฏิบัติ และเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยสถาบันอุดมศึกษาได้ และทำให้แต่ละสถาบันหันมาใส่ใจเรื่องของศึกษาทั่วไปอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้ทดลองใช้กระบวนการแบบการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation) ซึ่งเป็นกลไกกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการรับรองมาตรฐาน โดยอาจจัดให้มีการตรวจเยี่ยมทุกหน่วยในสถาบันการศึกษา และนำตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน รวมทั้งถอดบทเรียนมหาวิทยาลัยที่มีความสุขในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อนำเสนอให้ที่อื่น ๆ ได้มองเห็นภาพรวมของการพัฒนาบัณฑิต

รายชื่อคณะกรรมการบริหารเครือข่าย การศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย

1. เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือผู้แทน ที่ปรึกษาเครือข่ายฯ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ติงศภักดิ์ ที่ปรึกษาเครือข่ายฯ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร ประธานกรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ สุภาพ ณ นคร รองประธานกรรมการคนที่ 1
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล รองประธานกรรมการคนที่ 2
6. ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดา สุจริต กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติภูมิ มีประดิษฐ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
9. พระศรีศัฒมภิรมหาภิธาน (สมจินต์ สมมาปัญญา) รศ.ดร. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
10. ผู้แทนเครือข่ายภาคเหนือตอนบน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) กรรมการ
รองศาสตราจารย์อุษณีย์ คำประกอบ
11. ผู้แทนเครือข่ายภาคเหนือตอนล่าง (มหาวิทยาลัยนเรศวร) กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.ศิริเกษม ศิริลักษณ์
12. ผู้แทนเครือข่ายภาคอีสานตอนบน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่นพงษ์ สุดภักดี
13. ผู้แทนเครือข่ายภาคอีสานตอนล่าง (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี) กรรมการ
ดร.เทพทวี โชควสิน
14. ผู้แทนเครือข่ายภาคกลางตอนบน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพันธ์ รั้งสีวิจิตรประภา

15. ผู้แทนเครือข่ายภาคกลางตอนล่าง (มหาวิทยาลัยสยาม) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา มงคลวนิช	กรรมการ
16. ผู้แทนเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (มหาวิทยาลัยบูรพา) รองศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี รอดจากภัย	กรรมการ
17. ผู้แทนเครือข่ายภาคใต้ตอนบน (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) อาจารย์สิริพร สมบูรณ์บุรณะ	กรรมการ
18. ผู้แทนเครือข่ายภาคใต้ตอนล่าง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) รองศาสตราจารย์ ดร.วันดี สุทธิรงค์	กรรมการ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร สุวรรณเทพ	เลขาธิการ
20. อาจารย์ ภคินี อุปถัมภ์	ผู้ช่วยเลขาธิการ
21. นางวันทนา เจริญราษฎร์	ผู้ช่วยเลขาธิการ

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

1. อาจารย์วรรงค์ ถาวรระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
2. อาจารย์สุทธิพงษ์ เรืองจันทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
3. อาจารย์ปานเลิศ ศิริวงศ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเลิศ อาภาณุทัต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. อาจารย์พิสุทธิ์ พวงนาค มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
7. นายอภิรมย์ อาทิตย์ตั้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
8. นางสาวพนิดา วสุธาพิทักษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
9. นางสาวชมพูนุท สอนกระต่าย นักวิจัยอิสระ